

Stanowisko Prezydium OPZZ

z dnia 12 listopada 2019 r.

w sprawie przyszłości Semestru Europejskiego

W 2020 roku państwa członkowskie Unii Europejskiej (UE) zakończą realizację dziesięcioletniej Strategii Europa 2020. Jej celem jest stworzenie warunków dla zrównoważonego wzrostu gospodarczego sprzyjającego włączeniu społecznemu. W ramach Strategii ustalono pięć głównych celów, które Unia Europejska ma osiągnąć do 2020 roku:

1. Zatrudnienie (75 proc. osób w wieku 20-64 lat powinno mieć pracę),
2. Badania i rozwój (3 proc. PKB Unii na inwestycje w badania i rozwój),
3. Zmiany klimatu i zrównoważone wykorzystanie energii (ograniczenie emisji gazów cieplarnianych o 20 proc. w stosunku do poziomu z 1990 r., lub nawet o 30 proc., jeśli warunki będą sprzyjające; 20 proc. energii powinno pochodzić ze źródeł odnawialnych; efektywność energetyczna powinna wzrosnąć o 20 proc.),
4. Edukacja (ograniczenie liczby uczniów przedwcześnie kończących edukację do poziomu poniżej 10 proc.; co najmniej 40 proc. osób w wieku 30-34 powinno mieć wykształcenie wyższe),
5. Walka z ubóstwem i wykluczeniem społecznym (zmniejszenie liczby osób zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym o co najmniej 20 mln.).

Aby zagwarantować, że Strategia Europa 2020 przyniesie oczekiwane rezultaty, włączono ją w system zarządzania gospodarczego (European economic governance), który w założeniu ma ułatwiać koordynowanie działań politycznych na szczeblu unijnym i krajowym. Postępy w realizacji celów strategii są wspierane i kontrolowane w ramach Semestru Europejskiego (European Semester) na rzecz koordynacji polityki gospodarczej. Zasadniczym celem Semestru jest lepsze uwzględnienie wymiaru europejskiego w planowaniu krajowych strategii gospodarczych oraz zapewnienie środków na realizację celów Strategii Europa 2020 w budżetach państw członkowskich.

W Polsce, główny cel Strategii Europa 2020 i część celów szczegółowych np. wysokość nakładów na badania i rozwój oraz aktywność zawodowa pracujących nadal pozostają wyzwaniem. Stanowi to przeszkodę dla budowy innowacyjnej gospodarki konkurującej produktami i usługami o wysokiej wartości dodanej. Dlatego Prezydium OPZZ wzywa Komisję Europejską, aby w polityce państw członkowskich w ostatnim roku realizacji Strategii Europa 2020 uznała za priorytetowe działania na rzecz: godnej pracy dla wszystkich pracowników a przez to zwiększenie spójności społecznej, wzrostu inwestycji publicznych i prywatnych oraz sprawiedliwej transformacji gospodarki. Priorytety te powinny stanowić podstawę dla sformułowania na poziomie krajowym, w dialogu społecznym, konkretnych inicjatyw.

Wskaźnik aktywności zawodowej w Polsce należy do jednych z najniższych w Unii Europejskiej. Prezydium OPZZ postuluje zatem, aby w ramach Semestru Europejskiego 2020 Komisja Europejska rekomendowała stronie rządowej podjęcie inicjatyw na rzecz zwiększenia aktywności zawodowej pracujących w Polsce, w szczególności poprzez:

- podniesienie jakości zatrudnienia na rynku pracy za pomocą zmian prawa i zwiększenia kompetencji prawnych, finansowych i kontrolnych Państwowej Inspekcji Pracy oraz wzrost sankcji za naruszenie praw pracowniczych;
- doprowadzenie do zaprzestania naruszania zasady równa płaca za tą samą pracę w tym samym miejscu i zwiększenie transparentności płacowej w gospodarce;
- ograniczenie segmentacji rynku pracy, którą uznajemy za efekt nieuczciwej konkurencji

- w gospodarce opartej o konkurowanie niską płacą i jakością zatrudnienia;
- zmniejszenie skali ubóstwa pracujących, ponieważ praca często nie chroni przed biedą;
- redukcję luki płacowej między kobietami i mężczyznami, poprzez nowe rozwiązania legislacyjne;
- wspieranie wysokiej jakości edukacji i rozwijanie umiejętności odpowiadających potrzebom rynku pracy;
- systemowe monitorowanie zdrowia oraz bezpieczeństwa i higieny pracy.

Inwestycje w technologii i innowacje, przy wykorzystaniu potencjału prywatnego i publicznego, stanowią bodziec dla szybszego wzrostu płac. W Polsce wysokość nakładów na badania i rozwój jest jednak niewystarczająca (1,21 proc. w 2018 r.). Z jednej strony potrzebne są większe inwestycje przedsiębiorstw oraz nakłady na badania i rozwój w sektorze prywatnym, i znaczący wzrost wydatków państwa na ten cel. Z drugiej strony należy wzmocnić warunki dla wzrostu wynagrodzeń w gospodarce. Powinny rosnać płace minimalne, a najwłaściwszym instrumentem temu służącym na poziomie europejskim jest dyrektywa. Wynagrodzenia w gospodarce powinny jednak generalnie rosnać i to nie tylko wraz ze wzrostem wydajności pracy i poziomu inflacji. Pracownicy powinni także partycypować w podziale zysku wypracowanego przez przedsiębiorstwo. Prezydium OPZZ uznaje, że dobrym narzędziem dla kształtowania wyższych wynagrodzeń w gospodarce oraz zapobiegania zjawisku spłaszczania się wynagrodzeń są rokowania zbiorowe. Ich zasięg powinien znacząco wzrosnąć, co wymaga m.in. uruchomienia na poziomie unijnym inicjatywy legislacyjnej zwiększającej rolę rokowań zbiorowych. Komisja Europejska powinna też wskazać rokowania zbiorowe jako główne narzędzie wzrostu dynamiki płac w UE w następnych latach.

Zrównoważony wzrost gospodarczy sprzyjający włączeniu wymaga także uwzględnienia polityki podatkowej w działaniach na rzecz ograniczenia nierówności i takich jej korekt, które pozwolą na sprawiedliwą dystrybucję wypracowanego wzrostu gospodarczego. System podatkowy powinien promować zatrudnienie na umowę o pracę. Z kolei unijne inicjatywy na rzecz ograniczenia unikania opodatkowania nie powinny jednocześnie wpływać na konkurencyjność gospodarek państw członkowskich UE.

Istniejące i nowe zagrożenia zawodowe oraz nieznanne wcześniej formy świadczenia pracy wymagają odmiennego podejścia do bezpieczeństwa i warunków pracy oraz zwiększenia inwestycji w bezpieczeństwo pracy. Dlatego Prezydium OPZZ wzywa do włączenia przyszłej strategii UE w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy w Semestr Europejski. Nowa strategia w tym zakresie powinna stać się impulsem do kształtowania nowej kultury bezpieczeństwa pracy w Europie.

Osiągnięcie przez UE celów klimatycznych wymaga zmian funkcjonowania gospodarek państw członkowskich, zróżnicowanych w zależności od skali wyzwań. Prezydium OPZZ uznaje za konieczne inwestycje publiczne i wsparcie społeczeństwa w tym procesie poprzez usługi publiczne i działania socjalne w ramach sprawiedliwej społecznie transformacji gospodarki. W tym celu budżet UE oraz unijny Plan Inwestycyjny powinny mieć odpowiednią przestrzeń finansową i wyodrębniony odpowiednio duży budżet na wsparcie państw w sprawiedliwej transformacji gospodarki a ich wysokość powinna być dostosowana do zakresu wyzwań poszczególnych państw członkowskich UE w obszarze polityki środowiskowej. Postulujemy o polityczną strategię na poziomie unijnym zapewniającą utrzymanie konkurencyjności sektorom przemysłowym UE w trakcie procesu transformacji. Należy uwzględnić ryzyko transferu emisji (carbon leakage) oraz zapewnić, aby wytworzone produkty były weryfikowane w trakcie swojego cyklu życia z uwzględnieniem ich śladu węglowego. Prezydium OPZZ wzywa ponadto Komisję do wdrożenia w prawie UE tzw. węglowego środka wyrównawczego (carbon border adjustment) oraz wprowadzenia transgranicznego podatku od emisji dwutlenku węgla.

Mimo zakończenia obowiązywania Strategii Europa 2020, Semestr Europejski, jako mechanizm stabilizacji finansów publicznych i konwergencji polityki gospodarczej, będzie nadal funkcjonował. Biorąc pod uwagę społeczno-gospodarcze konsekwencje decyzji podejmowanych w ramach Semestru, ważne jest, aby stanowisko związków zawodowych co do jego przyszłego kształtu było uwzględniane. Prezydium OPZZ stoi na stanowisku, że strategicznym celem UE w kolejnych latach powinno być wypełnienie Agendy 2030 Organizacji Narodów Zjednoczonych zawierającej 17 Celów Zrównoważonego Rozwoju oraz wdrożenie Europejskiego Filara Praw Socjalnych do 2030 r. Zarówno cele Agendy 2030 jak i zapisy Europejskiego Filara Praw Socjalnych nie są obecnie wystarczająco efektywnie wdrażane. Brakuje im też mierzalnych wskaźników realizacji i planów działań oraz wspólnych dla UE minimalnych standardów dla pracowników. Z kolei doniosłość celów zawartych w tych dokumentach czyni zasadnym ich wskazanie jako przyszłych elementów Semestru. Niezbędna jest właściwa koordynacja, monitorowanie i rekomendacje Komisji Europejskiej w zakresie Agendy 2030 i Filara oraz formalne inicjatywy, aby wymiar społeczny zarządzania gospodarczego w UE znalazł odzwierciedlenie w rzeczywistej polityce państw członkowskich UE. Należy też zwiększyć finansowanie, na poziomie unijnym i krajowym, inwestycji wypełniających cel Agendy 2030 i Filara.

Efektywne wdrożenie celów Semestru Europejskiego wymaga pogłębienia dialogu społecznego w jego obszarze, zarówno na poziomie unijnym jak i krajowym. Uwzględniając stanowisko Komisji Europejskiej o potrzebie włączenia partnerów społecznych w proces przygotowania i realizacji reform w ramach Semestru Europejskiego, uważamy, że Komisja powinna rekomendować działania na rzecz wzmocnienia potencjału partnerów społecznych i ustanowić obowiązek efektywnego prowadzenia dialogu społecznego w Semestrze.

Ponadto, z uwagi na cele i wagę Semestru jako narzędzia zarządzania gospodarczego UE, Prezydium OPZZ opowiada się za kontynuacją prac na poziomie krajowym Zespołu ds. Strategii Europa 2020, organu opiniotwórczo-doradczego Prezesa Rady Ministrów. Formuła prac Zespołu powinna jednak zostać dostosowana do zakresu merytorycznego Semestru Europejskiego po 2020 r. Kompetencje Zespołu powinny respektować kompetencje Rady Dialogu Społecznego, w ramach której ustalono tryb prac nad Semestrem Europejskim. Należy stworzyć narzędzia pozwalające na większą efektywność prac Zespołu w ramach głównych celów Semestru i konsultacje dokumentów Semestru na właściwym etapie. Tym bardziej, że Rada UE już drugi raz zaleca Polsce działania zwiększające jakość konsultacji społecznych, będących elementem dialogu społecznego. Z uwagi na deficyt wsparcia instytucjonalnego prac Zespołu należy także przewidzieć inicjatywy wzmacniające partnerów społecznych w dialogu na temat Semestru Europejskiego.

**Prezydium
Ogólnopolskiego Porozumienia
Związków Zawodowych**